

Jost, H.

"The medieval machine. The Industrial Revolution of the Middle Ages", Jean Gimpel, 1977 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 26/2, 471

1981

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w świecie. Należą się słowa uznania Stanisławowi Hartmanowi za piękny szkic poświęcony pamięci E. Marczewskiego. Obok matematyków reprezentatywne jest grono przyrodników. Dobrze zapisani w naszej pamięci badacze: Jan Czekanowski, Jan Mydlarski, Stanisław Loria, to utalentowani organizatorzy wyższych szkół Wrocławia, wśród których czołowe miejsce zajmuje Stanisław Kulczyński. W gronie przedstawicieli nauk medycznych spotykamy takie indywidualności, jak Ludwik i Hanna Hirszfelldowie, Antoni Falkiewicz, Tadeusz Marciniak i mało znany w świecie nauki, ale za to dużej miary patriota i społecznik — Ludwik Stefan Kuczyński. Natomiast w dziedzinie nauk technicznych zwraca uwagę postać Edwarda Suchardy, Witolda Romera, Tadeusza Broniewskiego, Adama Mitzla; w zakresie nauk rolniczych wybijają się tacy znawcy przedmiotu, jak Gustaw Poluszyński, Bronisław Janowski, Tadeusz Olbrycht, Stanisław Bac, Bolesław Świętochowski... Oczywiście nazwisk równie znanych można by przytoczyć jeszcze wiele. Każde z nich kojarzy się z jakimś wycinkiem badań, z jakąś publikacją, ze szkołą naukową. Toteż pisząc o wrocławskich uczonych trzeba będzie zwrócić niejednokrotnie do omawianej książki, aby skonfrontować wiadomości własne z treścią znajdujących się w niej biogramów. Ale wtedy wystąpią pewne kłopoty. W publikacji obowiązuje układ chronologiczny — dyktowany datami zgonów. Redakcja wysłała bowiem z przesłanek, że układ alfabetyczny jest nazbyt schematyczny i niestosowny (?). Jeżeli tak, to czy nie należało na końcu tomu, obok spisu treści, zamieścić również alfabetycznego spisu nazwisk? Ułatwiłoby to w sposób oczywisty posługiwanie się książką.

Ryszard Ergetowski
(Wrocław)

NOTATKI BIBLIOGRAFICZNE

Jean Gimpel: *The medieval machine. The Industrial Revolution of the Middle Ages*. 1977 Penguin Books. 274 ilustracje.

Książka Gimpela (IV wydanie) poświęcona średniowiecznej maszynie nosi podtytuł *Revolucja przemysłowa średniowiecza*. Zwykle, mówiąc o rewolucji przemysłowej, mamy na myśli wielkie przemiany w przemyśle, zachodzące począwszy od końca XVIII w. Stosunkowo mało wie się o tym, co miało miejsce w XI—XIII w. Popularna książka Gimpela, o dość wysokim stopniu popularyzacji zajmuje się tymi sprawami. W kolejnych 9 rozdziałach autor omawia: źródła energii, kulturę rolną, wyzyskiwanie bogactw naturalnych, zanieczyszczanie i niszczenie środowiska, warunki pracy w górnictwie, przemyśle tekstylnym i budownictwie. Osobny rozdział poświęcony jest Villardowi de Honnecourt, inny zaś zagadnieniu zegara mechanicznego i pomiarowi czasu, inny znów matematyce, wiedzy eksperymentalnej, racjonalnej. Osobno mamy omówiony koniec okresu. Epilog podsumowuje zagadnienie (cyklicznego) przebiegu rozwoju kultury. Dopełnia książkę wykaz literatury oraz indeks.

Autor nie poświęca wiele uwagi Europie wschodniej i środkowej, a o Polsce wspomina tylko trzykrotnie: Na s. 205 Gimpel pisze że Turcy Otomańscy okupowali wielkie rejony Bałkanów, zagrażając Węgrom i Polsce (koniec XIII w.). Na s. 208 cytuje za Henry Lusacem autorem pracy o wielkim głodzie w Europie w latach 1315, 1316 i 1317 że „w słowiańskich krajach, takich jak Polska i Syberia (!) wydaje się (it appears) że głód i śmiertelność aż do r. 1319 była wspólna a kanibalizm panoszył się (and cannibalism is said to have been rife”. Na s. 210 o zarazie, pustoszącej Europę m.in. i Polskę w r. 1348—1350.

Wiadomo, że narody zachodnie na ogół słabo orientują się w historii i geografii. W pewnym sensie potwierdza to książka Gimpela, tym niemniej publikację tę winien przejrzeć każdy, interesujący się zagadnieniami historii techniki i kultury materialnej.

H. Jost
(Zakopane)